

ingediend op **2100** (2023-2024) – Nr. 1
18 maart 2024 (2023-2024)

Voorstel van resolutie

van Stijn De Roo, Andries Gryffroy,
Willem-Frederik Schiltz, Björn Rzoska en Thijs Verbeurgt

over de bevordering en de toekomst van de
circulaire economie in Vlaanderen en Europa

TOELICHTING

De aarde staat steeds meer onder druk. De economie is sterk afhankelijk van ingevoerde grondstoffen en is daardoor kwetsbaar voor schokken in de aanvoerketens. De crisissen van de afgelopen jaren hebben dat duidelijk aangetoond. De manier waarop met die uitdagingen wordt omgegaan, zal het verloop van de 21e eeuw bepalen. Die vaststellingen betekenen dat er dringend een algemene mentaliteits-shift en concrete acties nodig zijn.

De schaarste aan grondstoffen en de toenemende vraag ernaar verhogen de kwetsbaarheid van de economie. Net als veel andere West-Europese regio's is Vlaanderen voor zijn eigen productie sterk afhankelijk van de import van grondstoffen vanuit landen van buiten de Europese Unie. De toenemende geopolitieke spanningen, de schaarste van talrijke grondstoffen en de alsmaar stijgende wereldwijde vraag naar grondstoffen verhogen bovendien de druk op het milieu en zetten de flexibiliteit van de huidige lineaire globale economie enorm onder druk. Dat model, dat zijn oorsprong vond in de industriële revolutie, is niet langer houdbaar voor de maatschappij, voor het milieu, voor het klimaat en voor de economie. Er is een evolutie nodig naar een circulaire economie, waarin innovatie en hergebruik centraal staan om zo een duurzame economische groei, die rekening houdt met de limieten van de planeet, blijvend mogelijk te maken.

In de klassieke lineaire economie is economische groei innig verweven met de toename van productie, en de ontginning en het gebruik van grondstoffen. In een circulaire economie daarentegen hebben gebruikte grondstoffen een langer en kwaliteitsvoller bestaan. Het is een economie waarin de meeste nieuwe producten eenvoudig hergebruikt kunnen worden, waarin groei voornamelijk gerealiseerd wordt door waardebehoud en creatie, waarin korte productlevenscycli vervangen worden door (oneindig) hergebruik van grondstoffen, waarin er innige samenwerkings- en businessverbanden zijn tussen verschillende sectoren, bedrijven en de overheid, en waarin meerwaarde wordt gecreëerd door slimmer samen te werken om afvalstromen te verkleinen. Een circulaire economie biedt in zo goed als alle sectoren een meerwaarde: denk bijvoorbeeld aan circulair bouwen, bio-economie, een circulaire voedselketen, de maakindustrie, de chemie- en kunststoffensector, waterkringlopen enzovoort.

De nadruk ligt op het hergebruiken, hermaken en herstellen van producten en het hergebruik van grondstoffen. Kortom, in plaats van de benodigde grondstoffen nieuw te ontginnen in de natuur, worden de bestaande grondstoffen herontgonden: de zogenaamde urban mining. Een circulaire economie zorgt dus voor een ontkoppeling tussen (de aanvoer van) nieuwe materialen en groei. Een circulaire economie heeft maar een beperkt aantal nieuwe grondstoffen nodig om economische groei te bestendigen.

Vandaag is Vlaanderen een voortrekker in de circulaire economie. De indieners van dit voorstel van resolutie willen dat de Europese Unie zich aligneert met die gedegen voorbeeldrol en positie. Er zijn in Vlaanderen minstens 43.000 jobs in de circulaire sectoren, maar er zijn ook nog talrijke jobs die gerelateerd zijn aan circulariteit buiten die sectoren. De circulaire economie heeft een enorm potentieel voor nieuwe jobcreatie en voor een evenwichtige en rechtvaardige transitie naar een duurzame economie. Voor veel jobs in de circulaire economie is gespecialiseerde handenarbeid noodzakelijk. Die jobs staan open voor kortgeschoolden. Veel circulaire jobs zijn dus als het ware nieuwe ambachten of blazen oude ambachten nieuw leven in. Dat biedt nieuwe kansen voor een duurzame omscholing. Zo wordt er gezorgd voor de herindustrialisering van de economie en voor een sterkere lokale economie.

Kiezen voor een circulaire economie is kiezen voor een duurzame en autonome economie. Zo speelt de circulaire economie nu al een belangrijke rol in het klimaatbeleid: er worden minder broeikasgassen uitgestoten doordat volop wordt ingezet op hergebruik en het efficiënter inzetten van innovatieve grondstoffen. Daarnaast versterkt een circulaire economie de strategische autonomie van Vlaanderen. Ondanks de toegenomen focus en ontdekte voorraden van zeldzame mineralen in Europa, zullen er altijd nog grondstoffen van buiten Europa nodig zijn. Door de toepassing van de zogenaamde hogere R-strategieën kan in een circulaire economie de ontginning en aanvoer van die grondstoffen worden beperkt. Dat vermindert de afhankelijkheid van niet-Europese landen.

De omslag naar een circulaire economie blijft een werk van lange adem. Er is al een lange weg afgelegd door het gedegen werk van velen. In Vlaanderen zijn er tal van ondernemingen die nieuwe businessstrategieën ontwikkelen of toonaangevend zijn op het vlak van materialenbeheer en -innovatie. Vlaanderen heeft dus zowel de theoretische als praktische expertise in huis. Het nieuwe circulaire model levert een sterkere concurrentiële positie op. Zo legt het circulaire model de focus op meerwaardecreatie door het aanwenden van expertise, diensten, creativiteit, vakmanschap en recyclage/transformatie. Daarmee kan Vlaanderen zijn voornaamste grondstof verzilveren: het menselijk kapitaal.

Kiezen voor de circulaire economie is een strategische keuze om de welvaart in Vlaanderen veilig te stellen. Daarom bevat dit voorstel van resolutie een brede waaier aan doelstellingen waarop de Vlaamse Regering moet inzetten om specifieke inspanningen te leveren op het vlak van de circulaire economie.

Stijn DE ROO
Andries GRYFFROY
Willem-Frederik SCHILTZ
Björn RZOSKA
Thijs VERBEURGT

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° de agenda 'Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development', met daarin de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (sustainable development goals of SDG's), aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 25 september 2015;
 - 2° het EU-actieplan voor de circulaire economie van 2020;
 - 3° de Europese Green Deal van 2020;
 - 4° de lopende Europese wetgevende initiatieven en onderhandelingen daarover, zoals de politieke akkoorden die op 6 december 2023 werden gesloten over de verordening over ecologisch ontwerp van duurzame producten en op 14 februari 2024 over de EU-richtlijn Recht op reparatie;
 - 5° de herziene ETS-richtlijn (emissions trading system), die bepaalt dat de Europese Commissie tegen eind juli 2026 een rapport moet voorleggen aan het Europees Parlement en de Europese Raad dat de haalbaarheid beoordeelt van het onderbrengen van verbrandingsinstallaties voor stedelijk afval onder het Europese systeem voor emissiehandel (EU-ETS) vanaf 2028;
 - 6° het klimaatakkoord van Parijs van 12 december 2015;
 - 7° de fragmenten in het Vlaamse regeerakkoord die wijzen op de circulaire economie en de noodzaak van een circulaire aanpak in tal van domeinen;
 - 8° de langetermijnstrategie 'Visie 2050' van de Vlaamse Regering;
 - 9° de mededeling aan de Vlaamse Regering over een transversale werking voor de circulaire economie van Vlaanderen van 2020;
 - 10° de internationale conferentie van 18 maart 2024 over circulaire economie in het Vlaams Parlement in het kader van het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie;
- overwegende dat:
 - 1° het huidige lineaire economische model natuurlijke rijkdommen omvormt tot gebruiks- en verbruiksgoederen;
 - 2° een circulaire economie, die een kringloop vormt van productie naar consumptie naar opnieuw productie enzovoort, dat lineaire patroon duurzaam doorbreekt;
 - 3° de circulaire economie een belangrijke rol vervult bij het behalen van de SDG's;
 - 4° door de gewijzigde geopolitieke en economische realiteit een Europese strategische autonomie noodzakelijk is geworden en die autonomie milieu, innovatie en competitiviteit moet omarmen;
 - 5° de transitie naar een circulair systeem een substantiële toegevoegde economische waarde en talrijke nieuwe jobs kan genereren voor en in Vlaanderen;
 - 6° Vlaanderen weinig eigen grondstoffen heeft en de toenemende vraag in groeilanden op lange termijn de prijzen van grondstoffen wellicht zal doen stijgen;
 - 7° de afhankelijkheid van de aanvoer van cruciale materialen van buiten de Europese Unie moet worden afgebouwd;
 - 8° de Vlaamse economie in het kader van de re-industrialisatie baat heeft bij initiatieven die de lokale economie en (her)maakindustrie versterken en verankeren;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° het beleid in het algemeen af te stemmen op de principes van de circulaire economie en op die manier Vlaanderen uit te bouwen tot een circulaire hub;
 - 2° een duidelijk, stabiel en meegroeiend regelgevend en fiscaal kader te verzekeren;

- 3° de circulaire economie integraal te integreren in het Vlaamse klimaatbeleid;
- 4° zelf een voorbeeldfunctie te vervullen door bijvoorbeeld meer rekening te houden met de principes van de circulaire economie zoals transparante materiaalketens in openbare aanbestedingen, door bij het ontwerpen van (overheids)gebouwen toekomstgericht te denken, alsook energie-efficiënt en dynamisch te bouwen, door goede praktijken gecentraliseerd uit te wisselen, zowel binnen de verschillende overheden als met derde partijen zoals ondernemingen, door zelf actief hinderpalen en drempels in de regelgeving weg te werken voor zover dat mogelijk is, en door de bestaande 'Monitor Circulaire Economie' verder uit te bouwen en te optimaliseren om de transitie naar een circulaire economie en de doelstellingen van het beleid beter te kunnen volgen;
- 5° bij grote bouw- en infrastructuurwerken, zeker als ze uitgaan van de Vlaamse overheid, altijd rekening te houden met de materialenimpact en op termijn toe te werken naar een M-peil (milieuprestatiepeil) voor gebouwen;
- 6° aandacht te hebben voor overgangsproblemen bij de reconversie van ondernemingen naar een circulaire economie;
- 7° werk te maken van een sterker ecosysteem voor circulariteit door aan universiteiten, hogescholen en onderzoekinstellingen meer mogelijkheden te geven om zich aan te sluiten bij de expertisecentra voor circulair ondernemerschap en door circulariteit een volwaardige plaats te geven in het instrumentarium van ondernemerschaps-, wetenschaps- en innovatiebeleid om zo voldoende stimulansen te kunnen geven voor onderzoek en ontwikkeling, in het bijzonder voor sectoroverschrijdende onderzoeksinitiatieven die kunnen leiden tot nieuwe businessmodellen, tot ecodesign of tot performantere recyclage;
- 8° te onderzoeken hoe meer Europese middelen voor de circulaire economie en businessmodelinnovatie naar Vlaanderen kunnen worden gehaald;
- 9° innovatie en beleid met betrekking tot deeldiensten te stimuleren, niet alleen bij startende ondernemers maar ook in bestaande bedrijven, zodat ze onder meer kunnen omschakelen van productverkoop naar het aanbieden van diensten;
- 10° voldoende opmerkzaam te zijn voor de digitale aspecten van de circulaire economie, zoals het belang van een goede dataverzameling, databases, 'digital twins' en het gebruik van artificiële intelligentie bij onderzoek en dataverwerking;
- 11° meer inspirerend te werken door de nodige aandacht te besteden aan scholing en opleiding van werknemers en bedrijven in de omschakeling naar een circulaire economie, alsook te kijken naar hoe circulaire economie een plaats kan krijgen in het onderwijscurriculum op alle niveaus;
- 12° de versterkende rol van de sociale economie in de circulaire economie in acht te nemen;
- 13° zowel gemeenten, ondernemingen als consumenten te sensibiliseren en te inspireren tot meer circulariteit door goed werkende businessmodellen en opportuniteiten, zoals geïntegreerde hersteldiensten of de deeleconomie, breder bekend te maken;
- 14° blijvend in te zetten op een brede en goede begeleiding en expertisedeling bij het oprichten van nieuwe circulaire ondernemingen of bij de transformatie van bestaande ondernemingen, zoals nu al gebeurt door het Agentschap Innoveren en Ondernemen en Vlaanderen Circulair;
- 15° financiering te bevorderen voor bedrijven met een goed en circulair businessplan en -model, zowel via het bankenoverleg als door de Participatiemaatschappij Vlaanderen de opdracht te geven zulke bedrijven te financieren;
- 16° Vlaanderen en de Vlaamse bedrijfswereld in het buitenland te promoten als een voortrekker van de circulaire economie door circulaire economie en recyclagemogelijkheden een centralere plaats te geven bij Flanders Investment & Trade;

- 17° aandacht te hebben voor het belang van stabiele aanvoerketens, in het bijzonder van strategische grondstoffen;
 - 18° in het Vlaamse afvalbeleid de nadruk te leggen op het stimuleren van de circulaire economie en het verzamelen van informatie over de in Vlaanderen aanwezige grondstoffen in bestaande materialen en producten (bijvoorbeeld via een materialenkadaster of materialenpaspoort), alsook afvalverwerkende bedrijven en intercommunales aan te moedigen om afvalstoffen als een grondstof aan te wenden, de zogenaamde urban mining;
 - 19° te kiezen voor ambitieuze milieubeleidsovereenkomsten of convenanten met sectoren over selectieve ophaling en verwerking, waarbij het gebruik van onnodige grond- of afvalstoffen wordt vermeden en waarbij die stoffen beter kunnen worden ingezet voor hergebruik en hoogwaardige recyclage. Daarbij worden ambitieuze doelen geformuleerd. De verantwoordelijkheid en de manier waarop die doelen gehaald moeten worden, ligt bij de actoren;
 - 20° aan diezelfde actoren de ruimte te geven om creatieve oplossingen te bedenken;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om er bij de federale overheid op aan te dringen dat ze:
- 1° werk maakt van de vlotte omzetting van de aankomende nieuwe Europese regelgeving over circulaire economie;
 - 2° een duidelijk wetgevend kader creëert voor businessmodellen die voortvloeien uit de circulaire economie, zoals deel-, dienst- en servicemodellen;
 - 3° rekening houdt met de specifieke factoren van de circulaire economie bij toekomstige federale fiscale hervormingen;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om er bij de Europese Commissie op aan te dringen dat ze:
- 1° blijvend werk maakt van een zo snel mogelijke invoering van het EU-actieplan voor de circulaire economie van 2020;
 - 2° nagaat hoe het uitwisselen van toonaangevende werkwijzen in de verschillende regio's en lidstaten verbeterd kan worden;
 - 3° blijvend aandacht heeft voor het ecodesignbeleid, zowel met betrekking tot energie-efficiëntiecriteria voor het ontwerp van producten, als de bredere circulaire-efficiëntiecriteria zoals de herbruikbaarheid, herstelbaarheid, recycleerbaarheid, verlengde levensduur en materialenefficiëntie van producten, met bijzondere aandacht voor nieuwe verdienmodellen zoals product-dienstsysteem;
 - 4° zorgt voor een duurzame oplossing voor de interface tussen REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals), een systeem voor de registratie, evaluatie en toelating van chemische stoffen die in de Europese Unie geproduceerd of geïmporteerd worden, en de circulaire economie;
 - 5° werk maakt van een uniforme regelgeving over de registratie en het transport van afvalstoffen binnen het grondgebied van de Europese Unie, zodat de obstakels voor circulaire bedrijvigheid weggewerkt worden;
 - 6° maatregelen neemt om de ingebouwde veroudering van toestellen tegen te gaan en – omgekeerd – de verwachte levensduur van producten te verlengen;
 - 7° veel aandacht besteedt aan de problematiek van dumping in derde (niet-EU) landen;
 - 8° in het klimaatbeleid meer aandacht schenkt aan de CO₂-winsten die de circulaire economie genereert, bijvoorbeeld bij hergebruik, herstel en recyclage, en die winsten ook te valoriseren in de gebruikte modellen;
 - 9° rekening houdt met het belang van stabiele aanvoerketens van strategische grondstoffen naar de EU;

- 10° aandacht heeft voor het mogelijke ontginningspotentieel van strategische grondstoffen in de lidstaten van de Europese Unie op voorwaarde dat ze aan strikte duurzaamheidscriteria beantwoorden;
 - 11° rekening houdt met de belangen en de positie van de Europese circulaire economie bij het externe handelsbeleid van de Europese Unie, bijvoorbeeld tijdens de onderhandelingen over handelsakkoorden;
 - 12° de regelgeving van niet-EU-landen over duurzaamheid beïnvloedt, zoals de regelgeving rond garantie en afvalbeheer, bijvoorbeeld via de Wereldhandelsorganisatie;
 - 13° bedacht is op het belang van het sterke bottom-upkarakter van de circulaire economie en de unieke lokale en regionale factoren en ecosystemen, en zo uitdrukkelijk het subsidiariteitsbeginsel in overweging neemt bij het opstellen van nieuwe regelgeving;
 - 14° een duidelijk, stabiel en meegroeïend Europees regelgevend kader verzekert dat voldoende ruimte laat voor creatieve oplossingen, door bijvoorbeeld gebruik te maken van regelluwe zones of 'regulatory sandboxes', naar analogie met recente Europese regelgeving zoals de AI Act;
 - 15° waakt over het invoeren van overmatige administratieve en regelgevende verplichtingen;
 - 16° de nodige aandacht besteedt aan circulaire economie in onderwijs- en onderzoeksprogramma's gefinancierd door de Europese Unie;
 - 17° inspiratie vindt in de Vlaamse circulaire hubs als een manier om kennis en expertise van circulaire economie wijd te verspreiden;
- vraagt de Europese Commissie om deze resolutie te willen behandelen in het kader van de politieke dialoog en aan te geven op welke manier ze er rekening mee zal houden;
 - vraagt de voorzitter van het Vlaams Parlement om deze resolutie aan de Europese Commissie te bezorgen.

Stijn DE ROO
Andries GRYFFROY
Willem-Frederik SCHILTZ
Björn RZOSKA
Thijs VERBEURGT